

Madaniy farqlarning ingliz tilini o'qitishda autentik materiallarni idrok etishga ta'siri

Zaripova Shakarjon,
UrDU, Ingliz tili va adabiyoti kafedrası
Stajyor-o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur tezisda madaniy farqlarning ingliz tilini o'qitishda autentik materiallarni idrok etishga ta'siri o'rganiladi. Autentik materiallar – bu til o'rganuvchilarga real hayotda tilni qo'llashni o'rgatish uchun foydalaniladigan asl manbalar, ya'ni gazeta maqolalari, video lavhalar, intervyular va boshqalar kiradi. Maqolada ushbu madaniy farqlarning o'quvchilar tomonidan autentik materiallarni tushunish va o'zlashtirish darajasiga qanday ta'sir qilishi tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: madaniy farqlar, autentik materiallar, idrok etish, madaniyatlararo kommunikatsiya, ta'limda madaniyat, til o'rganish

Kirish. Ingliz tilini o'qitishda autentik materiallar til o'rganuvchilarni real hayotdagi kommunikatsiya jarayonlariga tayyorlashda muhim vosita hisoblanadi. Bu materiallar orqali o'quvchilar tilning tabiiy qo'llanilishi bilan bevosita tanishib, o'z lingvistik ko'nikmalarini yanada rivojlantiradilar. Biroq, autentik materiallarni samarali tushunish va idrok etish jarayonida madaniy farqlar katta rol o'ynashi mumkin. Har bir o'quvchi o'zining madaniy kontekstidan kelib chiqib, materialni turlicha talqin qiladi va bu jarayonni individual qiyinchiliklar bilan boyitadi yoki murakkablashtiradi. Shu bois, ushbu tezisda madaniy farqlarning ingliz tilini o'qitishda autentik materiallarni idrok etishga qanday ta'sir ko'rsatishi tahlil qilinadi hamda o'qituvchilarga bu borada qanday pedagogik yondashuvlar qo'llanishi mumkinligi ko'rib chiqiladi.

Madaniy farqlar va autentik materiallar. Har bir til ma'lum madaniy muhitda rivojlanadi va o'sha madaniyatning ko'zgusi bo'lib xizmat qiladi. Shuning uchun autentik materiallar ko'pincha ma'lum bir madaniyatni aks ettiradi. Masalan, ingliz tilida so'zlashuvchi mamlakatlarning o'ziga xos madaniyatini, qadriyatlarini va urf-odatlarini aks ettiradi. Til o'rganayotgan kishi o'sha madaniyatni tushunmasdan, autentik materiallarni to'g'ri idrok etishi va to'liq tushunishi qiyin bo'lishi mumkin¹³⁴.

Misol uchun, AQSh yoki Buyuk Britaniya madaniyatida keng tarqalgan iboralar, kinoya yoki ma'lum ijtimoiy hodisalar haqida eslatmalar boshqa madaniyat vakillari uchun noaniq bo'lishi mumkin. O'zbekistondan bo'lgan talaba, Amerika yoki Britaniya madaniyatida keng qo'llaniladigan hazillarni, tarixiy voqealarni yoki mashhur shaxslar nomlarini tushunishda qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin. Bu esa uning autentik materialni to'liq anglashiga to'sqinlik qiladi va natijada til o'rganish jarayonini sekinlashtirishi mumkin.

Madaniy farqlarni hisobga olishning ahamiyati. Til o'rgatishda madaniy farqlarni hisobga olish muhimdir, chunki o'quvchilar turli madaniy muhitda voyaga yetgan va ularning dunyoqarashi hamda dunyoni tushunishi farqlanadi. Bu farqlar til o'rganish jarayonida o'z aksini topadi. Til o'qituvchilari bu madaniy farqlarni yodda tutib, o'quvchilarning autentik materiallarni tushunishiga yordam beradigan metodikalar ishlab chiqishlari zarur. Masalan, autentik materialni tushuntirishda, uning madaniy konteksti haqida ma'lumot berish yoki talabalarga o'sha madaniyat haqida qisqacha ma'lumot berish o'quvchilarning materialni osonroq tushunishiga yordam beradi¹³⁵.

Shuningdek, madaniy farqlar o'quvchilarning tilga bo'lgan motivatsiyasiga ham ta'sir qilishi mumkin. Agar talaba autentik materialdagi madaniy qirralarni tushunmasa, bu uning til o'rganishga bo'lgan qiziqishini kamaytirishi yoki uni asossiz qiyinchiliklar bilan yuzma-yuz qoldirishi mumkin. Shu sababli, o'qituvchilar autentik materiallarni tanlashda o'quvchilarning madaniy kelib chiqishi va bu materiallarga qanchalik tayyor ekanliklarini e'tiborga olishlari kerak.

¹³⁴ Gilmore, A. (2007). Authentic materials and authenticity in foreign language learning. *Language Teaching*, 40(2), 97-118.

¹³⁵ Hall, J. K. (2002). *Teaching and Researching Language and Culture*. Pearson Education.

Autentik materiallarni o'qitishda madaniy yondashuvlar. Autentik materiallardan samarali foydalanish uchun o'qituvchilar madaniyatlararo yondashuvlarni qo'llashlari kerak. Bu o'quvchilarga o'z madaniy kelib chiqishlarini hisobga olgan holda, o'rganayotgan tilning madaniy xususiyatlarini tushuntirish va o'zaro madaniyatlararo muloqotni rag'batlantirishni talab qiladi. Quyida bunday yondashuvlardan ba'zilar keltirilgan:

1. **Madaniyat bilan bog'liq mashqlarni kiritish:** O'qituvchilar autentik materiallarni tushuntirishda o'sha materialda ko'tarilgan madaniy mavzularni o'quvchilar bilan muhokama qilishlari mumkin. Bu o'quvchilarga nafaqat tilni, balki o'sha til madaniyatini ham tushunishga yordam beradi.

2. **Madaniy farqlarni ko'rsatish:** Autentik materialni tahlil qilishda o'qituvchi o'quvchilarning o'z madaniyati bilan taqqoslab, o'xshash va farqli jihatlarni ko'rsatishi mumkin. Bu yondashuv madaniyatlararo tushunishni oshiradi va o'quvchilarning tilga nisbatan qiziqishini kuchaytiradi.

3. **Madaniy tayyorlov kurslari:** O'quvchilarga autentik materiallar bilan ishlashdan oldin, ular o'rganayotgan madaniyat haqida qisqacha kurslar o'tkazish foydali bo'lishi mumkin. Bu kurslar o'quvchilarning materiallarga nisbatan tayyorligini oshiradi va ularning tushunishini yaxshilaydi¹³⁶.

Xulosa. Madaniy farqlar til o'rgatish jarayonida, ayniqsa autentik materiallar bilan ishlashda, muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shu sababli, o'qituvchilar bu farqlarni hisobga olgan holda madaniyatlararo yondashuvlardan foydalanishlari, autentik materiallarning o'quvchilarga mos kelishini ta'minlashlari kerak. To'g'ri yondashuvlar yordamida autentik materiallar nafaqat til o'rgatish, balki o'quvchilarning madaniyatlararo ko'nikmalarini ham rivojlantirishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Kramersch, C. (1993). Context and Culture in Language Teaching. Oxford University Press.
2. Gilmore, A. (2007). Authentic materials and authenticity in foreign language learning. *Language Teaching*, 40(2), 97-118.
3. Hall, J. K. (2002). Teaching and Researching Language and Culture. Pearson Education.
4. McKay, S. L. (2003). The Cultural Basis of Teaching English as an International Language. *TESOL Quarterly*, 37(2), 233-250.

¹³⁶ McKay, S. L. (2003). The Cultural Basis of Teaching English as an International Language. *TESOL Quarterly*, 37(2), 233-250.